

O INTEGRACIJI VIDOVA ORUŽANIH SNAGA

Jedno od veoma aktuelnih pitanja savremenih oružanih snaga koje iz dana u dan zauzima sve vidnije mesto u vojnoj problematici, jeste pitanje integracije vidova.* Ovaj problem postavljen je na dnevni red zbog sve veće univerzalnosti savremenih borbenih sredstava i dostignuća tehnike, kao i zbog velikih i sve većih izdataka za oružane snage. Traže se ekonomičnija rešenja, a da se pri tome ne umanje već povećaju efikasnost i borbena spremnost oružanih formacija. Problem integracije ne nameće se samo oružanim snagama velikih sila već još i više malih zemalja — naravno u drugačijoj formi i razmerama, ali bez nekih bitnih razlika.

Istorijski razvoj i savremena integraciona kretanja. Ideja integracije u oružanim snagama nije nova. U različitim formama ona se pojavljivala i ranije. U novijem periodu stvaranja i razvoja armija, jača integraciona kretanja i pokušaji usledili su posle I svetskog rata. Tako, npr. u Velikoj Britaniji vlada je početkom 1922. godine odredila specijalnu komisiju koja je trebalo da razmotri problem i podnese izveštaj sa konkretnim predlogom za spajanje nekih službi vidova kao što su: obaveštajna, snabdevanja, transporta, školstva, saniteta i dr. da bi se smanjili izdaci koji se pojavljuju u oružanim snagama, s obzirom na to da su se slični ili gotovo isti problemi rešavali na tri različita mesta. Komisija je predložila niz konkretnih rešenja koja su se u osnovi svodila na objedinjavanje službi vidova u jedinstvene uprave, sa po tri odeljenja, i pod jedinstvenim rukovodstvom ministra odbrane. U početnoj fazi ministarstvo odbrane trebalo bi da ima svoj mali operativni štab. Jednovremeno su predložene i mere za stvaranje zajedničke štabne škole svih vidova oružanih snaga iz koje bi se regrutovao kadar za zajedničke štabove. Pored toga komisija je utvrdila da postoje realne mogućnosti da se snize troškovi oko vojnih nabavki, pregleda materijala i sredstava za obuku, kao i da se smanji broj ljudi, ali da je za to potrebno da postoji jedna organizacija. Ovo objedinjavanje ona je ocenila, pored ostalog i kao veoma korisno za likvidiranje trvenja među vidovima. Posle toga očekivala se brza akcija merodavnih za sprovođenje ovog predloga u život, ali do toga nije došlo i praktično se ništa nije promenilo, i to iz dva razloga — prvo, zbog teškoća oko usklađivanja suprotnih interesa pojedinih vidova i drugo, zbog strahovitog uveličavanja problema s kojima su se pojedini vidovi pri tom sretali.

Drugi svetski rat je još oštrije postavio problem integracije, posebno s aspekta integracije dejstva različitih snaga vidova. Veliki deo savezničkih operacija u Evropi i na Pacifiku poprimio je vid zajedničkih

* Članak bazira na proučavanju iskustva nekih stranih armija i vlastitih analiza.

dejtava kopnene vojske, ratne mornarice i vazduhoplovstva, a sama dejstva jednog vida postala su toliko zavisna od dejstva drugih, da je praktično skinuta s pozornice ratnih dejstava »čista« pomorska, kopnena ili vazдушna operacija. Iako su ponekad izvođena u »vidovskim režijama«, ona su bila uveliko uslovljena i vezana za operacije i dejstva ostalih vidova. Ovakav karakter ratnih dejstava istakao je na površinu potrebu formiranja različitih tipova »zajedničkih štabova«, »zajedničkog komandanta«, združivanje komponenata snaga jednog vida sa drugim kao npr. avijacije sa mornaricom i kopnenom vojskom, stvaranje mornaričke pešadije vazdušnodesantnih trupa i tome slično.

Na iskustvima II svetskog rata, kretanja u integraciji otišla su još dalje. U poslednje vreme njih je posebno podstakao nagli razvoj raketne tehnike i atomskog oružja koji preuzimaju glavnu ulogu u rešavanju ishoda rata, ali svojom komplikovanošću i cenom koštanja toliko opterećuju vojne budžete, da se pred zemlje najoštrije postavio problem uštede na svim sektorima i gde god je to moguće, nastojeći pri tome da se još više poveća efikasnost oružanih snaga kao celine. Kod vrhovnog rukovodstva oružanih snaga karakteristična je tendencija za daljim usavršavanjem koncepcije »centralne organizacije odbrane«, koja ide za tim da se u interesu oružanih snaga kao celine ograničava autonomnost vidova i obezbedi njihovo potčinjavanje zajedničkim interesima. Pored pitanja jedinstvene stratejske upotrebe oružanih snaga, integracija u vrhu rešava danas i probleme ekonomičnosti usklađivanjem planova nabavki i proizvodnje vojnih materijala, opreme i centralizovanim rešavanjem snabdevanja i zbrinjavanja jedinica svih vidova, gde je to moguće i celishodno.

No, problemi integracije sve više dolaze na dnevni red i u okviru operativno-taktičkih formacija i postepeno se rešavaju. U sastavu ratne mornarice danas se već, pored pomorskih snaga, nalaze i jedinice mornaričke pešadije i avijacije. U jedinice kopnene vojske sve se više ubacuje avijacija formirajući posebne helikopterske transportne jedinice itd. Niz sličnih primera govori da se vidovi sve više integriraju i da im je to perspektiva.

Integraciona kretanja u vrhunskom komandovanju i upravljanju oružanim snagama su problem koji prevazilazi okvire ovog članka. Zbog toga predmet našeg daljnjeg razmatranja biće samo integracija dejstva u okviru operativno-taktičkih komandi i jedinica.

INTEGRACIJA DEJTAVA

Jedan od osnovnih razloga koji nameće razmišljanja o potrebi integracije dejstava jeste činjenica da su savremena sredstva u naoružanju jednog vida po svojim osobinama, vatrenim i manevarskim mogućnostima u stanju da neposredno utiču i na borbena dejstva drugih vidova. Drugi je razlog saznanje da se integracijom dejstava različitih vidova povećavaju efikasnost i rezultat dejstva.

Za uspešnu integraciju dejstava potrebno je da se odredi operativno-taktički cilj koji se može realizovati samo zajedničkim naporanjem svih snaga vidova. To znači da osnov za integraciju dejstava

predstavlja jedinstven operativno-taktički cilj. Ukoliko on ne postoji, ne postoje ni uslovi za organizovanje i sprovođenje integriranih dejstava.

Zavisno od stepena i mogućnosti uzajamnog pomaganja različitih vidova, radi postizanja jedinstvenog cilja, integracija dejstava poprima različite oblike — počev od najprostijeg, zasnovanog na posrednom sadejstvu snaga vidova na izvršenju zadatka, pa do najsloženijih oblika zajedničkih dejstava, tesno usklađenih po mestu, cilju i vremenu. Očito je da integracija dejstava, zavisno od stepena integriranja, zahteva i odgovarajući stepen zajedničkog planiranja, priprema i kontrole tj. odgovarajući stepen integracije operativno-taktičkih komandi i štabova koji treba da rukovode tim dejstvima.

Stepen integriranja dejstava zavisi, u prvom redu, od širine zajedničke osnove vidova koju čine četiri osnovna faktora vođenja oružane borbe uopšte, a to su: čovek, tehnika, vreme i prostor.

Čovek — posmatran kroz pojam starešine i borca — može da predstavlja realnu osnovu za integraciju dejstava, pod uslovom da je za njih osposobljen, tj. da poznaje potrebe i mogućnosti ostalih vidova u onom stepenu koji od njega iziskuje karakter zajedničkih dejstava. Pri svemu tome i pre svega je neophodno da se dobro poznaje mogućnost svog vida. No, rešavanje ovog problema je veoma složeno i zahteva posebne napore. Pre svega, pripreme starešina iziskuju odgovarajući sistem školovanja koji za različite stepene i uzraste vojnog obrazovanja vida treba da pruži neophodna znanja iz problematike ostalih vidova, a uz to i da reši problem zajedničkog školovanja vidova i pripreme starešina za rad u komandama integriranog tipa.

Problem borca i njegovog osposobljavanja za učešće u dejstvima integriranog karaktera, manje je akutan. On se u osnovi pojavljuje kada borac iz jednog vida treba da se koristi i sredstvima drugog vida. To naročito dolazi do izražaja pri rešavanju zadataka i na vežbama, na primer, na pripremama za učestvovanje u pomorskim i vazdušno-desantnim operacijama. Sve to zahteva i dodatnu obuku koja će borca osposobiti.

Tehnika pri tome predstavlja veoma važan faktor. Od nje uveliko zavisi mogućnost usklađivanja dejstava vidova. Tehnika veze — izražena kroz vrstu, kvalitet i broj potrebnih tehničkih sredstava, a zatim kroz organizaciju veza i jedinstvenu radnu dokumentaciju — dolazi u prvi plan. Rešenje veze treba da bude rezultat sigurnog i neprekidnog kontakta vidova oružanih snaga koji učestvuju u zajedničkim dejstvima. Posle ovog, po značaju za zajednička dejstva dolazi tehnika orijentacije. Tehnička sredstva moraju uvek biti u stanju da obezbede sigurnu orijentaciju, da odrede poziciju i liniju sopstvenih snaga i neprijatelja. Bez toga se ne može ni zamisliti usklađivanje dejstava savremenih borbenih sredstava.

Integracija dejstava i njihovo usklađivanje po cilju, mestu i vremenu, zahtevaju mogućnost povezivanja i orijentacije ne samo na višim nivoima komandovanja, već i na nižim čak i kod najnižih taktičkih i borbenih jedinica koje treba neposredno da usklađuju svoja dejstva.

Ovo uslovljava postojanje elastične organizacije i formacije koja se može prilagođavati konkretnim uslovima zadataka i situacije i specijalno obučene grupe za obezbeđenje veza sadejstva.

Naoružanje takođe bitno utiče na mogućnost usklađivanja dejstva po mestu, cilju i vremenu. Osnovni uslov pri tome je da dejstvo oružja jedinica jednog vida ne lišava delove drugih vidova mogućnosti jednovremenog nanošenja udara po neprijatelju, već, naprotiv, stvara povoljnije uslove za razvoj ovakvih dejstava i vođenja borbe.

Vreme je veoma važan faktor za usklađivanje dejstava. Različite sredine u kojima dejstvuju snage različitih vidova — kopno, more i vazduh — različito se odražavaju na mogućnost i efikasnost dejstva ovih snaga u istim vremenskim uslovima. Ovo ponekad ima veliki značaj za određivanje stepena integracije. Posebno, vreme posmatrano kroz brzinu i sposobnost savlađivanja prostora, igra veoma značajnu ulogu u usklađivanju dejstava različitih vidova i ponekad dobija i odlučujuću ulogu u rešavanju stepena integracije.

Prostor, posmatran kao poprište manevra i boja, takođe bitno utiče na mogućnost usklađivanja dejstava. Pre svega, objekti udara (ciljevi) moraju biti u granicama taktičkog radijusa dejstva snaga komponenata vidova, a zatim konfiguracija terena, odnosno sredina dejstva, treba da omogući izvođenje i usklađivanje dejstva i napora ka ostvarenju zajedničkog cilja.

Mogućnosti dopunjavanja vidova, tj. nadoknađivanja nedostataka jednog sa prednostima drugog vida. U načelu svaki vid oružanih snaga osposobljen je prvenstveno za izvršavanje svojih specifičnih zadataka i dejstvuje u sredini kojoj je i namenjen. Ratno vazduhoplovstvo je osposobljeno za dejstvo u vazduhu, ratna mornarica za more, a kopnena vojska u prvom redu za kopno. Međutim, snage jednog vida u izvesnoj meri osposobljene su i za prenošenje borbenih dejstava po ciljevima koji se kreću i drugim sredinama. Ratno vazduhoplovstvo uspešno dejstvuje iz vazduha i po morskim i kopnenim ciljevima. Mornarica može dejstvovati sa mora po kopnenim i ciljevima u vazduhu. Kopnena vojska može dejstvovati sa kopna po pomorskim i ciljevima u vazduhu. Naravno, pri tome mogućnost manevra i efikasnost dejstva neće uvek biti jednaka, a u pojedinim slučajevima ovakva dejstva uopšte neće biti mogućna. Zbog toga se nameće potreba da se zbog povećavanja efikasnosti i postizanja optimalnih rezultata integracijom dejstava snaga raznih vidova, obezbedi da se nedostaci jednog nadoknade mogućnostima drugog vida. Tako, na primer, avijacija će uspešno nadomestiti sposobnosti kopnene vojske da izviđa operativnu dubinu teritorije ili nemogućnost da brzo prenese dejstva u operativnu dubinu borbenog poretka neprijatelja. Kopnena vojska će opet uspešno braniti kopnenu front, pomorske baze i štititi aerodrome od dejstva vazdušnih i pomorskih desanata i na taj način će obezbediti siguran oslonac i manevar pomorskih i vazduhoplovnih snaga. Ratna mornarica može sa uspehom da brani pomorske komunikacije i obezbedi pothranjivanje i manevar kopnenih snaga morskim putem. Postojanje mogućnosti međusobnog upotpunjavanja i pomaganja pri rešavanju zadataka je osnov za integraciona razmišljanja i iznalaženja konkretnih rešenja. Širina

ove problematike je velika i uključuje niz pitanja tehničkog i operativno-taktičkog karaktera kao što su: razvoj posebnih tehničkih sredstava, sredstava veze u prvom redu, izrada jedinstvenih dokumenata sadejstva, usklađivanje taktičkih postupaka, iznalaženje novih i tako dalje.

Integracija dejstava nameće i rešavanje problema kontrole dejstva svih vidova oružanih snaga na jednom mestu, tj. komandnom mestu komandanta operacije. Taj problem nije nimalo lak i da bi se rešio treba imati odgovarajuću organizaciju i savremenu elektronsku tehniku, uključujući tu sisteme »elektronskih mozgova«, radarskog i radio-televizijskog izviđanja i osmatranja. Kontrola i koordinacija dejstava integriranih snaga ostvaruju se u operativnim centrima integriranih komandi koji, primenom najsavremenijih tehničkih dostignuća, obezbeđuju komandovanju uvid u situaciju, a zatim brzu procenu mogućnosti neprijatelja, iznalaženje najpovoljnijih rešenja za upotrebu sopstvenih snaga i brzo reagovanje.

Integrirane komande. Rešenje problema rukovođenja i komandovanja naročito je važno kod integracije dejstava kopnene vojske, ratne mornarice i vazduhoplovstva. Međutim, principijelno ovaj problem se pojavljuje i kada se radi o integraciji dejstava samo dva vida, na primer, kopnene vojske i ratne mornarice, ili ratne mornarice i ratnog vazduhoplovstva kao i kopnene vojske i vazduhoplovstva. Polazeći od zahteva za obezbeđenje principa jedinstva komande, sve snage vidova koje učestvuju u rešavanju jedinstvenog zadatka nalaze se pod komandom zajedničkog komandanta. Da bi on mogao uspešno komandovati ovako sastavljenim snagama, mora da ima komandu — štab, sastavljen od predstavnika svih vidova koji učestvuju u zadatku i koji će zastupati svoj vid u celokupnom procesu komandovanja i rukovođenja. Naravno, broj predstavnika svakog od njih zavisice od jačine i uloge snaga toga vida u sklopu celokupnog zadatka koji rešavaju. Dosadašnja praksa u nekim stranim armijama (na primer u SAD i Velikoj Britaniji) istakla je dva metoda formiranja integriranih komandi i štabova: jedan je metod »dodavanja«, a drugi metod »sastavljanja«.

Po metodu dodavanja, komanda — štab koji stoji na čelu određene snage jednog vida sa najvećom ulogom u zajedničkoj operaciji, činiće bazu za integriranu komandu — štab. Toj bazi se dodeljuju potrebni štabni elementi drugih vidova koji učestvuju u rešavanju zadatka zajedničke operacije. Kao zasebne organizacijske celine ovi elementi se uključuju u proces komandovanja i rukovođenja. Ukoliko je, na primer, korpus kopnene vojske osnovna snaga za izvođenje operacije na primorskom krilu fronta, njemu se potčinjavaju određeni delovi pomorskih snaga i avijacije. Tada se pri komandi korpusa formira mornarička i vazduhoplovna sekcija koje obezbeđuju komandantu korpusa komandovanje i rukovođenje mornaričkim i vazduhoplovnim snagama u pripremi i izvođenju dejstava i njihovo usmeravanje ka jedinstvenom operativnom cilju.

Kod metoda sastavljanja biraju se forma i tip integrirane komande koji najbolje odgovaraju karakteru operacije i zahtevima zajed-

ničkog komandanta. Štab i odeljenja komande sastavljaju se od predstavnika svih vidova koji učestvuju u zajedničkim dejstvima. Načelnici odeljenja određuju se zavisno od situacije i karaktera operacije, pri čemu se drže principa da načelnik odeljenja bude iz jednog vida, a njegovi prvi pomoćnici iz drugih. U ovakvim odeljenjima mešovitog sastava formiraju se timovi ili grupe kopnene vojske, pomorskih snaga i ratnog vazduhoplovstva, zavisno od karaktera integrirane komande. Pod neposrednim rukovodstvom načelnika i pomoćnika načelnika odeljenja oni rešavaju probleme komandovanja i rukovođenja jedinicama svog vida, ostvarujući pri tome najtešnju saradnju vidova po horizontali i vertikali radi realizovanja zahteva zajedničkog komandanta, odnosno načelnika. S obzirom na različitost materijalno-tehničke problematike različitih vidova oružanih snaga, smatra se da nije celishodno u svim slučajevima integrirati materijalno-tehničke organe, jer se time samo komplikuje administracija i usporava operativnost pozadinskih rešenja. Tako u suštini integracija komandi predstavlja pretežno operativnu, a ne i administrativnu potrebu.

Problemi komandovanja integriranim snagama uslovili su poseban oblik komandi, organizaciju sistema operativnih centara i razvijanje posebnih organa za sprovođenje sadejstva. Operativni centri, čiji se rad zasniva na širokoj upotrebi elektronske tehnike, omogućuju integriranim pomorskim, obalskim i vazduhoplovnim komandama, praćenje tekuće situacije u vazduhu, na moru i kopnu, brzu procenu situacije i brzo reagovanje u donošenju odluka, kao i ispoljavanje brzog i neposrednog uticaja na koordinaciju dejstava različitih snaga vidova.

Za rad u integriranim komandama i štabovima posebno se školuje kadar u zajedničkim štabnim školama, a radi boljeg međusobnog upoznavanja, na štabnim i komandnim kursovima pojedinog vida izučavaju se problemi i mogućnosti drugih vidova. Ove kurseve posećuje i deo oficira iz drugih vidova i tsl.

PRINCIPI RUKOVOĐENJA U INTEGRIRANIM KOMANDAMA

Opšti principi naučnog rukovođenja primenjuju se i u rukovođenju integriranim dejstvima oružanih snaga. Štaviše, složenost integriranih dejstava neminovno iziskuje vrlo temeljito poznavanje ovih principa i njihovu stvaralačku primenu saobrazno konkretnim zahtevima situacije. U ovom razmatranju osvrnućemo se samo na neke od osnovnih principa naučnog rukovođenja, posmatrajući ih kroz specifičnost integriranih komandi i štabova.

Cilj dejstva. Jedan od osnovnih principa koji uslovljava uspešno rukovođenje u komandama integriranog tipa jeste jasno i precizno formulisanje opšteg cilja dejstva. Ovo, iako na prvi pogled izgleda jednostavno, u suštini predstavlja najodgovorniju kariku u celokupnom sistemu rukovođenja koju nije nimalo lako oblikovati. Kada se imaju u vidu specifična svojstva i mogućnosti različitih komponenata vidova koji ulaze u sastav integrirane komande, očito je da nije lako i jednostavno odrediti opšti cilj koji bi svi vidovi prihvatili i realno mogli da ostvare.

Taj opšti cilj imaće odlučujući uticaj i na konačno oblikovanje integrirane komande koje mora biti tako izvedeno da svaki elemenat harmonično radi u toj celini koja se bori za postizanje opšteg cilja.

To sve zahteva da se energično spreči sve što bi odvrćalo napore pojedinih elemenata organizacije da postignu opšti cilj. Drugim rečima, kad je cilj jednom određen, sve komponente treba da dejstvuju u pravcu njegovog realizovanja.

Jedinstvo komandovanja. Ovaj princip iziskuje da svim dejstvima i akcijama koje su usmerene ka postizanju jedinstvenog cilja rukovodi jedno lice. Veoma je važno da se integrirane komande pridržavaju ovog principa. To znači da svi delovi vidova moraju bez pogovora i lojalno da sprovode u život odluku zajedničkog komandanta koja se donosi posle svestrane procene situacije.

Posebna opasnost koja se pojavljuje u komandama integriranog tipa jeste pokušaj ekspanata pojedinih vidova da ostvare komandovanje dvojnim linijama. Ovo je potpuno u raskoraku sa principom jedinstva komandovanja. Nijedan pojedinac ili organizacijska celina ne može se istovremeno potčinjavati dvojici pretpostavljenih. Naučno rukovođenje zahteva postojanje samo jednog, neposredno pretpostavljenog starešine, nadležnog za izdavanje naređenja, direktiva i regulisanje odnosa u komandi. Narušavanje ovog principa ima za posledicu: ukrštanje i dupliranje naređenja; nedostatak kontrole, nejednako opterećivanje, mogućnost zabuna i udesa itd. Naravno, ovaj princip iziskuje stvaranje i posedovanje takvog komandnog kadra koji će biti u stanju da u potpunosti shvati i razume problematiku svih vidova i da uspešno rukovodi i komanduje integriranim dejstvima.

Brzina i operativnost. Lice koje komanduje zajedničkim dejstvima operativno-taktičkih sastava, ma koliko bilo sposobno, neće biti u stanju da komanduje potčinjenima, niti blagovremeno da donosi rešenja i pravilne odluke, ako ne bude raspolagalo tačnim i najnovijim podacima o stanju i dejstvima neprijatelja i ne bude poznavalo tekuću situaciju sopstvenih snaga i vojišta. Prema tome, osnov uspešnog komandovanja u zajedničkim dejstvima leži u blagovremenom dobivanju, klasifikovanju i obradi informacija o neprijatelju, sopstvenim snagama i sredini gde se odvijaju borbeno dejstva. Pri tome treba imati u vidu da se uvođenjem novih borbenih sredstava sa savršnijim tehničkim i taktičkim svojstvima, proširuje polje operativno-taktičkih dejstava, povećava broj jedinica koje u njima učestvuju, pojavljuje se više izvora informacija, a isto tako i onih kojima su te informacije potrebne. U savremenim uslovima komandna mesta integriranih komandi pritisnuta su ogromnim prilivom i odlivom sve većeg broja podataka koji se daju bilo u vidu signala, telegrama ili fotosa.

Ovaj priliv i odliv već je danas toliko narastao da je postalo nemoguće i dalje primenjivati stare metode komandovanja i upravljanja borbenim dejstvima koji su se bazirali na slaboj tehničkoj opremi komandnih mesta, nedovoljnoj primeni automatizacije u rešavanju proračuna, zadataka, obradi informacija i praćenju situacije, gde su sve ove operacije vršene ručnim putem. Ovakve zastarele metode opreme i or-

ganizacije komandnih mesta ne mogu uopšte obezbediti efikasnu upotrebu savremenih borbenih sredstava, a još manje garantovati brzo i efikasno praćenje i usklađivanje zajedničkih dejstava svih komponenata.

Pojava novih oružja i borbenih sredstava uticala je na dalje usavršavanje i razvijanje sistema i metoda komandovanja i rukovođenja oružanim snagama. Međutim, s druge strane, samo usavršavanje sistema i metoda podsticalo je razvijanje novih tehničkih i borbenih sredstava, namenjenih potrebama komandovanja. Danas u eri primene nuklearnih oružja, ozbiljni naponi na planu usavršavanja sistema komandovanja usmereni su u pravcu borbe za dobijanje u vremenu. Poslednjih godina, primenom sistema elektronskih računara, u ovome je dosta postignuto, a posebno u praćenju situacije tehničkim sredstvima i automatizaciji upravljanja. Sve ovo omogućava komandantima veoma brzo donošenje odluka, izbor ciljeva, određivanje najpovoljnije kombinacije snaga, mesta i vremena izvršenja udara. Radi ilustracije ovih mogućnosti navešćemo samo neke podatke o sistemima razvijenim u oružanim snagama SAD. Sistem NORAD, na primer, koji se primenjuje u PVO, daje mogućnosti da se na ekranu veličine 4,6 x 4,6 metara jednovremeno projektuje 100 pokretnih ciljeva. Ili u sistemu NTDS koji se primenjuje u mornarici, »elektronski mozak« obezbeđuje rešenje za 50.000 računskih operacija u jednoj sekundi, a težnja je da se ovaj broj poveća na 70.000. Sam sistem omogućuje praćenje podvodne, površinske i situacije u vazduhu, automatsku obradu podataka i televizijsko dostavljanje preporučljivih rešenja komandantu koji treba da se odluči za najcelishodniju varijantu. Slično ovom sistemu, u vazduhoplovstvu je razvijen sistem ATAS, a u mornaričkoj pešadiji MTDS.

Međutim, treba uočiti da, koliko god tehnička dostignuća omogućuju i olakšavaju kontrolu dejstava, obradu podataka i vršenje proračuna, u ličnosti komandanta je i danas predstavljena snaga uma koja treba da, saobrazno konkretnim uslovima situacije, odabere najcelishodnija rešenja i donese odgovarajuću odluku.

Kontrola rada. Princip neophodnosti kontrole rada i potrebe uspostavljanja logičnog sistema za njeno realizovanje posebno je značajan za komandu integriranog tipa. Opšte je poznato da jedno lice ne može nadzirati rad neograničenog broja podređenih. Eksperti ocenjuju da u slučaju kontrolisanja složenih kompleksnih funkcija, jedno lice ne može načelno da kontroliše više od 5 ljudi. Kad se radi o jednostavnijim, više rutinerskim funkcijama, ovaj broj može da se popne i do 10. Ova ograničenja još su izrazitija u komandama i štabovima integriranog tipa, gde se problematika i funkcije različitih vidova osetno razlikuju i nameću potrebu kontrole veoma širokog dijapazona pitanja.

U integriranim komandama treba uspostaviti takav sistem kontrole koji će omogućiti stručno i efikasno rukovođenje svim komponentama vidova. Da bi kontrola mogla efikasno da deluje i obezbedi brzinu i operativnost rukovođenja, neophodno je: da svako radno mesto ili radna jedinica ima tačno propisane zadatke i obaveze, da ne postoji preklapanje i dubliranje funkcija, da su funkcije pojedinaca ili radnih timova, s jedne strane, specifične, u okviru vidova, a sa druge, da se homogeno uklapaju u celinu organizacije odeljenja, štaba i komande.

Pored toga, potrebno je da su funkcije date potčinjenom u granicama njegovih fizičkih, stručnih i mentalnih sposobnosti, da postoji osećanje lične odgovornosti potčinjenih za izvršavanje zadataka i obaveza, određeno odstojanje između potčinjenih i pretpostavljenih koje ne dozvoljava familijarnost, ali i ne deli ljude jedne od drugih. I na kraju, a što je veoma važno, treba da se obezbedi i vreme za ostvarivanje kontrole rada.

Poseban problem u komandama integriranog tipa jeste i stručnost kontrole. Ovaj problem iziskuje da lice koje se nalazi na mestu koje neposredno kontroliše rad komponenata različitih vidova bude za to i kvalifikovano. Jedan od uspešnih puteva za rešavanje ovog problema jeste i uspostavljanje takvih organizacijskih formi koje počivaju na sistemu pomoćnika po vidovima oružanih snaga. Na primer, kod metoda »pridavanja« načelnik štaba može da ima pomoćnika za ratnu mornaricu, kopnenu vojsku ili ratno vazduhoplovstvo, zavisno od karaktera komande. Kod metoda »sastavljanja« načelnik odeljenja može da ima pomoćnike za kopnenu vojsku, ratnu mornaricu ili vazduhoplovstvo. Pomoćnici imaju pod sobom čista odeljenja vidova, a načelnici — grupe, timove vidova.

Za uspešno ostvarivanje kontrole rada, posebno kontrole dejstava jedinica, tehnička sredstva i automatizacija igraju danas veoma značajnu ulogu, o čemu je već bilo reči.

Prenošenje nadležnosti. Princip prenošenja nadležnosti od pretpostavljenog na potčinjene posebno je važno sagledati u komandama integriranog tipa. Ono je uvek povezano i sa dodelom odgovarajućih prava onome na koga se nadležnost prenosi. Za integrirane komande karakteristična je tendencija prenošenja veće nadležnosti. Ovo je donekle i razumljivo, jer je jednom licu zaista teško da ulazi u sve probleme različitih vidova. Međutim, treba uočiti da ovakva tendencija zahteva i češće i tesno kontaktiranje između onoga koji prenosi svoje nadležnosti i onih koji to primaju kao obavezu.

Kada se ne prenese dovoljno nadležnosti na potčinjene, odviše se vremena troši na detaljima problematike različitih vidova, zbog čega starešini ostaje malo vremena da objedinjava rad, trasira i sprovodi zajedničku liniju. Trošenje vremena na detalje može da dovede do odlaganja odluka i zakašnjenja u rokovima. Ako starešina hoće sve sam da reši dovodi sam sebe u situaciju da odluke donosi bez dovoljno poznavanja opšte situacije. Ovakvim načinom rada se, pored ostalog, i guši inicijativa potčinjenih.

Kod prevelikog prenošenja nadležnosti situacija je obrnuta. Problem integrirane organizacije kao celine, ne sagledava se dovoljno kompletno i zato dolazi do defektnosti odluka, naročito na nižim stepenima, što je ponekad i rezultat nedovoljne kvalifikacije starešina za rešavanje takvih problema. Pored toga, ovako prenošenje nadležnosti omogućuje i kompromitovanje opšte linije. To dolazi otuda što je ljudi na nižem nivou ne shvataju ili nemaju dovoljno informacija opšteg značaja pa zbog toga i donose slabe odluke.

S obzirom na izneto, očito je da pitanju prenošenja nadležnosti treba posvetiti posebnu pažnju, a rešenja donositi ne po šablonu, već na osnovu studije i poznavanja konkretne situacije, stanja i zadataka određene komande integriranog tipa.

Na kraju mogli bismo zaključiti da je proces integracije postao nerazdvojni deo života i rada oružanih snaga u savremenim uslovima. Ovom procesu danas se prilazi uglavnom sa dva različita pravca. Jedan je organizaciono objedinjavanje sličnih funkcija i komponenata vidova u kvalitetno nove tvorevine koje treba da zadovolje potrebe i interese oružanih snaga u celini, a drugi — integracija dejstva jedinica različitih vidova radi efikasnijeg postizanja jedinstvenog operativnog cilja.

Proces integracije danas ne negira postojanja različitih vidova. Kopno, more i vazduh, tri sredine u kojima se odvijaju savremena borbena dejstva, sa stanovišta ratnih operacija još ne gube svoje specifičnosti, ali zahtevaju postojanje odgovarajućih snaga, sposobnih da operišu svuda.

Integracioni proces danas ide putem iznalaženja zajedničkih elemenata svih vidova oružanih snaga i određivanja najefikasnijih načina za rešavanje zajedničkih problema, s osnovnim ciljem — povećavanje borbene i operativne efikasnosti i ekonomičnosti oružanih snaga kao celine. Prema tome, više se ne postavlja pitanje — za ili protiv integracije, već kako je sprovesti, a da ona pruži sve ono što se od nje očekuje.

Pošto se ovde radi o jednom višem i kvalitetno novom stepenu rešavanja operativno-taktičkih i organizacijsko-formacijskih problema oružanih snaga, potrebno je da ovome prethode svestranije i temeljitije studije koje treba da pokažu gde i do kog stepena se može ići u integriranju, a zatim analitički odrediti plan postepene i konkretne razrade i usvajanja organizacijsko-formacijskih i operativno-taktičkih rešenja, koja — kad je reč o mirnodopskoj pripremi oružanih snaga — mogu imati trajniji karakter.

Svaka integracija koja ne bi pružila konkretne prednosti u ekonomiji snaga i sredstava i ne bi povećala operativnu borbenu efikasnost svih vidova koji se integriraju, može samo da stvori nove probleme koji bi negativno uticali na bojevu gotovost oružanih snaga.

Kapetan fregate
Tihomir VILOVIĆ

Literatura

1. *Rukovodenje narodnom odbranom*, Bešlajn.
2. *Военная стратегия*, Соколовски.
3. *Statement on defence — 1952 (The next five Years)*.
4. *Integration — Journal RUSI — nov. 1960*.
5. *A-single Service, USNI proceedings — dec. 1957*.
6. *Scientific Management — Military review — apr. 1954*.
7. *Морской сборник* br. 6/63 i 10/62.